

ความหลากหลายของเรือนไทยเมืองเพชรบุรี*

The Diversity of Traditional Thai Houses in Phetchaburi

วีระ อินพันทัง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Vira Inpantung

Faculty of Architecture, Silpakorn University

บทคัดย่อ

แผ่นดินเพชรบุรีมีผู้คนหลายชนชาติร่วมอาศัยอยู่ นอกเหนือจากคนไทย ยังมีคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อีกหลายกลุ่ม ผู้คนที่นี่นิยมปลูกที่อยู่อาศัยเป็นแบบเรือนไทย ไม่เฉพาะคนไทยเท่านั้น แม้คนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก็รับเอารูปแบบเรือนไทยไปปลูกเป็นที่อยู่อาศัยกันไม่น้อย ทำให้เกิดคำถามว่า วัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น โดยเฉพาะความเชื่อซึ่งแตกต่างไปจากคนไทย จะมีอิทธิพลต่อเรือนไทยอันเป็นที่อยู่อาศัยของเขายังไร คำถามนี้นำไปสู่วัตถุประสงค์หลักของการวิจัย ในการค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางความเชื่อกับลักษณะของเรือนไทย

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยภาคสนาม โดยเลือกทำการวิจัยในคน 3 กลุ่ม คือคนไทยซึ่งเป็นคนหมู่มาก กับคนอีก 2 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ จีนและมุสลิม ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถธำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้เหนียวแน่น ชุมชนของคนทั้งสามกลุ่ม กลุ่มละ 1 แห่ง ได้รับการคัดเลือกเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิของที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทยชุมชนละ 10 หลัง ด้วยวิธีการสำรวจจริงวัด สังเกตการณ์ระยะยาว และสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แผนผัง วิเคราะห์รูปลักษณะ และวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบร่วมกัน

ผลการวิจัยค้นพบว่า เมื่อคนกลุ่มชาติพันธุ์รับเอาเรือนไทยไปปลูกเป็นที่อยู่อาศัยของตน นอกจากการปรับตัวคล้อยตามที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทย เรือนไทยก็ได้รับการปรับให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเชื่อของเขา แสดงให้เห็นความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นระหว่างความเชื่อกับลักษณะของที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดเรือนไทยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของคนแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างจากเรือนของคนไทยที่เป็นต้นแบบ ยังผลให้เกิดความหลากหลายของเรือนไทยในเมืองเพชรบุรี

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาสังแวดล้อมสรรค์สร้าง
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์

คำสำคัญ: เรือนไทยประเพณี สถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมชนชนุน้อย

Abstract

Apart from Thai, there are many ethnic groups living in Phetchaburi. While numerous traditional Thai houses have been built as living space for the people in this area, it is notable that the ethnics have adopted traditional Thai style to build their houses resulting in their interesting characteristics. The main objective of the present research is to find out the relationship between cultures, especially believes, and the features of traditional Thai houses occupied by different ethnic groups.

Methodologically, the research was mainly based on field-survey conducted in the communities of three groups of people, Thais, Chinese, and Muslims. Ten traditional Thai houses of each community were selected as a sample for collecting primary data by means of measuring, long-term observations, and non-structured interviews. Then, all data collected were examined through planning analysis, morphological analysis, and comparative analysis.

The results show that when different ethnic groups built their houses in traditional Thai style, they have to not only adapt themselves to reside in their new houses but also shape their houses to suit their particular cultures. Therefore, while the houses of the ethnics are different from and similar to the style of Thai houses, new characteristics of traditional Thai houses have begun to take shape in the area of Phetchaburi.

Keywords: Traditional Thai House, Thai Architecture, Ethnic Architecture

ความเป็นมา

“เมื่อเข้าเขตเมืองเพชร ตั้งแต่อำเภอเขาชัย้อย บ้านแหลม เรื่อยไปจนถึงอำเภอเมือง ทยายาง ชะอำ ทั้งที่ติดถนน ติดแม่น้ำ ในเรือกสวนไร่ นา หากสังเกตจะเห็นบ้านทรงไทย กระจายอยู่ทั่วไป ตั้งแต่บ้านเก่าอายุนับร้อยปี ไปจนกระทั่งฟ้างเสาเตรียมสร้างก็มีอยู่ ไม่น้อย” (อนุรัตน์ วัฒนาวาศส์สว่าง, 2547: 175)

กล่าวได้ว่า สายป่านของเรือนไทยเมืองเพชรบุรียังสืบต่อยาวมาแม้จนทุกวันนี้ แต่ไม่เฉพาะ คนไทยเท่านั้นที่นิยมปลูกเรือนไทยเป็นที่อยู่อาศัยกัน แม้คนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่รวมอาศัยอยู่ใน ดินแดนแห่งนี้ก็นิยมปลูกที่อยู่อาศัยเป็นแบบเรือนไทยกันไม่น้อย งานวิจัยนี้สนใจว่า วัฒนธรรมที่ แตกต่างจะมีผลทำให้เรือนไทยของคนกลุ่มอื่นแตกต่างไปจากเรือนของคนไทยอย่างไร คำถามนี้ นำไปสู่วัตถุประสงค์ในการค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโดยเฉพาะความเชื่อกับลักษณะ ของที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารต่างๆ เน้นการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากแหล่งพื้นที่ศึกษาเป็นสำคัญ โดยมีเรือนไทยเป็นประชากรในการวิจัย เรือนไทยของคน 3 กลุ่ม คือ คนไทย ซึ่งเป็นคนหมู่มาก และคนกลุ่มชาติพันธุ์อีก 2 กลุ่ม ได้แก่ จีนและมุสลิม ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถธำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้เหนียวแน่น ได้รับเลือกเป็นกลุ่ม ตัวอย่าง จากนั้นเลือกชุมชนของคนทั้งสามกลุ่ม กลุ่มละ 1 ชุมชนเป็นแหล่งเก็บข้อมูลภาคสนาม สำหรับชุมชนคนไทยคือ บ้านโพธิ์กรู อำเภอบ้านลาด ชุมชนคนกลุ่มชาติพันธุ์จีน คือบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม และชุมชนคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมอยู่ในอำเภอบ้านแหลมเช่นกัน คือบ้านท่าแร่ เรือนไทยชุมชนละ 10 หลังได้รับการคัดเลือกเพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจรังวัด สังเกตการณ์ ระยะเวลา และสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์แผนผัง การวิเคราะห์รูปลักษณ์ รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ

กรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ มุ่งพิจารณาเรือนไทยในฐานะผลผลิตทางวัฒนธรรม หรืออีก นัยหนึ่ง เป็นวัฒนธรรมทางรูปธรรมประเภทหนึ่ง ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับกันว่าความเชื่อเป็นวัฒนธรรม ทางนามธรรมที่มีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมทางรูปธรรม (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548: 79) โดยเฉพาะในทางสถาปัตยกรรมเห็นได้ชัดในการวางทิศทางเรือนว่าเป็นผลมาจากความเชื่อมากกว่า ปัจจัยที่จับต้องได้อื่นๆ (Rapoport, 1969; Noble, 2007)

นิยามศัพท์

กลุ่มชาติพันธุ์ คนหมู่น้อยผู้ซึ่งต่างเชื้อชาติหรือต่างเผ่าพันธุ์กับคนไทย ที่รวมอาศัยอยู่ใน ผืนแผ่นดินไทย และยังคงแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หรือที่เรียกว่า ชาติลักษณะ (ethnic identity) ออกมา

ความเชื่อ เป็นวัฒนธรรมทางนามธรรมประการหนึ่ง หมายถึง ลัทธิที่ผู้คนนับถือเป็นแนวทางดำเนินชีวิตและปฏิบัติตาม ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติหรือความเชื่อในศาสนาต่างๆ

เรือนไทย ในที่นี้เจาะจงหมายถึงที่อยู่อาศัยตามแบบแผนประเพณีนิยมของคนไทยในภาคกลาง ลักษณะทั่วไปเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง ทรงสอบ หลังคาจั่วทรงจอมแห ประดับจั่วหัวท้ายด้วยปั้นลม เรียกแตกต่างกันไปหลายอย่าง เช่น เรือนทรงไทย เรือนไทยเดิม เรือนไทยประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในหมู่คณะสร้างและร่วมใช้อยู่ในหมู่คณะนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัฒนธรรมทางรูปธรรม เช่น เสื้อผ้า เครื่องมือ ยานพาหนะ บ้านเรือน เป็นต้น และวัฒนธรรมทางนามธรรม เช่น ภาษา จารีต เศรษฐกิจ ความเชื่อ เป็นต้น

เรือนไทยของคนพื้นถิ่นบ้านโพธิ์กรู

บ้านโพธิ์กรูเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีการตั้งถิ่นฐานเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 200 ปีมาแล้ว คนบ้านโพธิ์กรูได้ชื่อว่าเป็นคนไทยพื้นถิ่นโดยแท้ เป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษผู้เป็นเกษตรกร และยังคงสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมต่อมา เป็นพุทธศาสนิกชนผู้ยึดมั่น แต่มีการนับถือผีอันเป็นรากเหง้าเก่าก่อนผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตอย่างแยกไม่ออก การมีทั้งวัดโพธิ์กรูเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์แล้วยังมีศาลผีประจำชุมชนด้วย สะท้อนความเป็นสังคมชาวพุทธที่มีการนับถือผีปะปนอยู่ด้วยได้เป็นอย่างดี

เรือนไทยของคนบ้านโพธิ์กรูได้รับการพัฒนามาโดยลำดับจนมีแบบแผนที่ชัดเจนในด้านทิศทางเรือนนิยมวางอิงดวงตะวัน ด้วยการวางทอดแนวสันหลังคาเรือนไปทางทิศตะวันออก-ตะวันตก ตามคติปลูกเรือนตามตะวัน เว้นแต่กรณีที่จำเป็น เช่นมีที่ดินจำกัด เป็นต้น จึงวางเรือนไปทางอื่น และเมื่อเรือนที่ปลูกอยู่ก่อนวางเรือนไปทางใด เรือนที่ปลูกขึ้นใกล้ๆ ในภายหลังชอบที่จะวางตาม (สวง เทศสารี, 2551) ตามคติปลูกเรือนตามเพื่อนบ้าน เชื่อกันว่า หากวางทิศทางเรือนขวางกับเพื่อนบ้านจะเกิดการทะเลาะวิวาทกัน (ฤทัย ใจจงรัก, 2539: 38)

พื้นที่หลักบนเรือนอันประกอบด้วยเรือนประธาน หอหน้า เรือนขวาง ระเบียง และชานบันได มีการจัดผังแบบอสมมาตรเสมอ การต่อระเบียงออกไปทางข้างด้านเดียว การมีเรือนขวางหลังเดียว การไม่พาดบันไดทางขึ้นไว้กลางเรือน ล้วนเป็นวิธีจัดที่ก่อให้เกิดผังแบบอสมมาตรทั้งสิ้น ด้วยคนไทยมีคติไม่ทำที่อยู่ของสามัญชนเลียนแบบวัดหรือเรือนผีเรือนเทวดาซึ่งมีผังแบบสมมาตรอย่างเด็ดขาด

รูป 1 เรือนไทยของคนพื้นถิ่นบ้านโพธิ์กรู

เรือนไทยของคนเพชรบุรีบ้านโพธิ์กรู ยังคงรักษาลักษณะพื้นฐานไว้ได้ ในประการที่เป็นเรือนใต้ถุนสูง ทรงสอบ หลังคาจั่วทรงจอมแห ประดับด้วยปั้นลม มีชายคายื่นยาว เป็นต้น ไว้โดยสมบูรณ์ หากแต่ยังสร้างสรรค์แบบแผนเฉพาะตนขึ้นด้วย โดยนิยมทำเป็นเรือนสองห้อง ไม่ว่าจะเป็นเรือนประธานหรือเรือนบริวาร และต่อพื้นที่ด้านหน้าเรือนประธานออกไป เรียกว่า “หอหน้า” แล้วทำหลังคาจั่วเรือนประธานและหลังคาจั่วหอหน้าประชิดกันจนกลายเป็นหลังคาจั่วแฝด เรือนหลังคาจั่วแฝดนี้มีแบบแผนที่นิยมกันว่า ต้องทำให้หลังคาจั่วเรือนประธานมีขนาดใหญ่กว่าหลังคาจั่วหอหน้า (สวง เทศสารี, 2551) การแต่งหน้าจั่วเรือนประธานมักทำเป็นหน้าพรหม 4 ชั้น ขณะที่หน้าจั่วหอหน้าทำเป็นหน้าพรหม 3 ชั้น สัมพันธ์กับขนาดของจั่วที่เล็กลงมา

เรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนบ้านแหลม

นอกเหนือจากย่านธุรกิจของอำเภอเมืองและอำเภอยางน้ำ อำเภอบ้านแหลมเป็นแหล่งใหญ่อีกแห่งหนึ่งของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนในเมืองเพชรบุรี ความเป็นชุมชนที่มีคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนอาศัยอยู่หนาแน่น สะท้อนออกมาจากการมีย่านการค้าสองฟากถนนที่ทอดขนานกับแม่น้ำ แม้ว่าชนกลุ่มนี้ได้ลงหลักปักฐานมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3-5 (วิไลรัตน์ ยังรอด และ ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา, 2547: 118) สืบทอดเชื้อสายกันมาหลายรุ่น จนมีความเป็นพุทธศาสนิกชนเฉกเช่นคนไทย แต่เบื้องลึกการนับถือเทพเจ้าจีนยังมีอยู่อย่างมั่นคง เป็นสิ่งยืนยันว่าลัทธิเต๋าและขงจื้อตามความเชื่อเดิมยังคงเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไม่จางหาย

ย่านเก่าแก่ของชุมชนบ้านแหลม คือย่านที่อยู่อาศัยสองฟากแม่น้ำ มีเรือนไทยยืนหยัดตั้งสง่าให้เห็นได้อย่างหนาตา เรือนไทยถิ่นนี้วางทิศทางโดยอิงแม่น้ำเป็นหลัก ด้วยการหันด้านหน้าเรือนซึ่งเป็นด้านริ้วทางแม่น้ำ การวางเรือนเช่นนี้เป็นการหันหน้าเรือนสู่ทิศมงคล ตามหลักฮวงจุ้ยที่คนกลุ่มชาติพันธุ์จีนยึดเป็นสัจธรรม ด้วยถือว่าแม่น้ำโดยเฉพาะแม่น้ำที่ไหลเอื่อยเช่นปากน้ำเพชรบุรีเป็นสิ่งมงคล (Knapp, 1989: 20)

เรือนไทยถิ่นนี้มีการจัดลำดับพื้นที่บนเรือนอย่างชัดเจน จากชานบันได ผ่านซุ้มประตูสู่ชานแดด ขนาบสองฟากชานแดดด้วยเรือนขวาง ต่อจากชานแดดถึงพาไล แล้วไปหอหน้า และเรือนประธาน ตามลำดับ เรือนประธานวางอยู่กลางแนวแกนหลัก เช่นเดียวกับบันไดและซุ้มประตู โดยมีเรือนขวางวางไว้ซ้ายและขวา ยังผลให้เกิดผังเรือนแบบสมมาตร แม้พิจารณาเฉพาะเรือนประธานก็มีการจัดผังแบบสมมาตร ด้วยการทำเป็นเรือนสามห้อง ห้องกลางเป็นโถงที่ประดิษฐานแท่นบูชาเทพเจ้า ห้องริมซ้ายขวากั้นฝารอบสำหรับประมุขของเรือนครอบครอง ตามความเชื่อว่าการมีเป็นคู่ คือมีซ้าย-ขวา หมายถึงความสมบูรณ์

รูป 2 เรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีน
บ้านแหลม บันได ซุ้มประตู และเรือน
ประธาน วางอยู่กลางแนวแกนหลัก

ลักษณะพื้นฐานของเรือนไทย ได้แก่ ความเป็นเรือนใต้ถุนสูง ทรงสอบ หลังคาจั่วทรงจอมแห ประดับด้วยปั้นลม ชายคายื่นยาว เป็นต้น ยังคงมีอยู่ครบครันในเรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีน ทั้งนี้ลักษณะเรือนหลังคาจั่วแฝด ที่ประกอบด้วยหลังคาเรือนประธานและหลังคาหอหน้า บ่งบอกการรับเอาแบบแผนเรือนไทยพื้นถิ่นเมืองเพชรบุรีเข้ามาไว้อย่างชัดเจน แต่นิยมกันฝาดำเนินบางส่วนสำหรับเป็นที่เก็บของ ในอดีตเรือนของชนชั้นปกครองมีการกันฝาดำเนินเรือนเป็นคูสำหรับขังน้ำโทษ ปัจจุบันแม้กันฝาดำเนินเป็นห้องเก็บของแต่ก็ยังคงเรียกได้ถนัด (ชัยพร บุญวานิช, 2551) เป็นร่องรอยแห่งอดีตที่ยังคงแฝงอยู่ในเรือนไทยถิ่นนี้

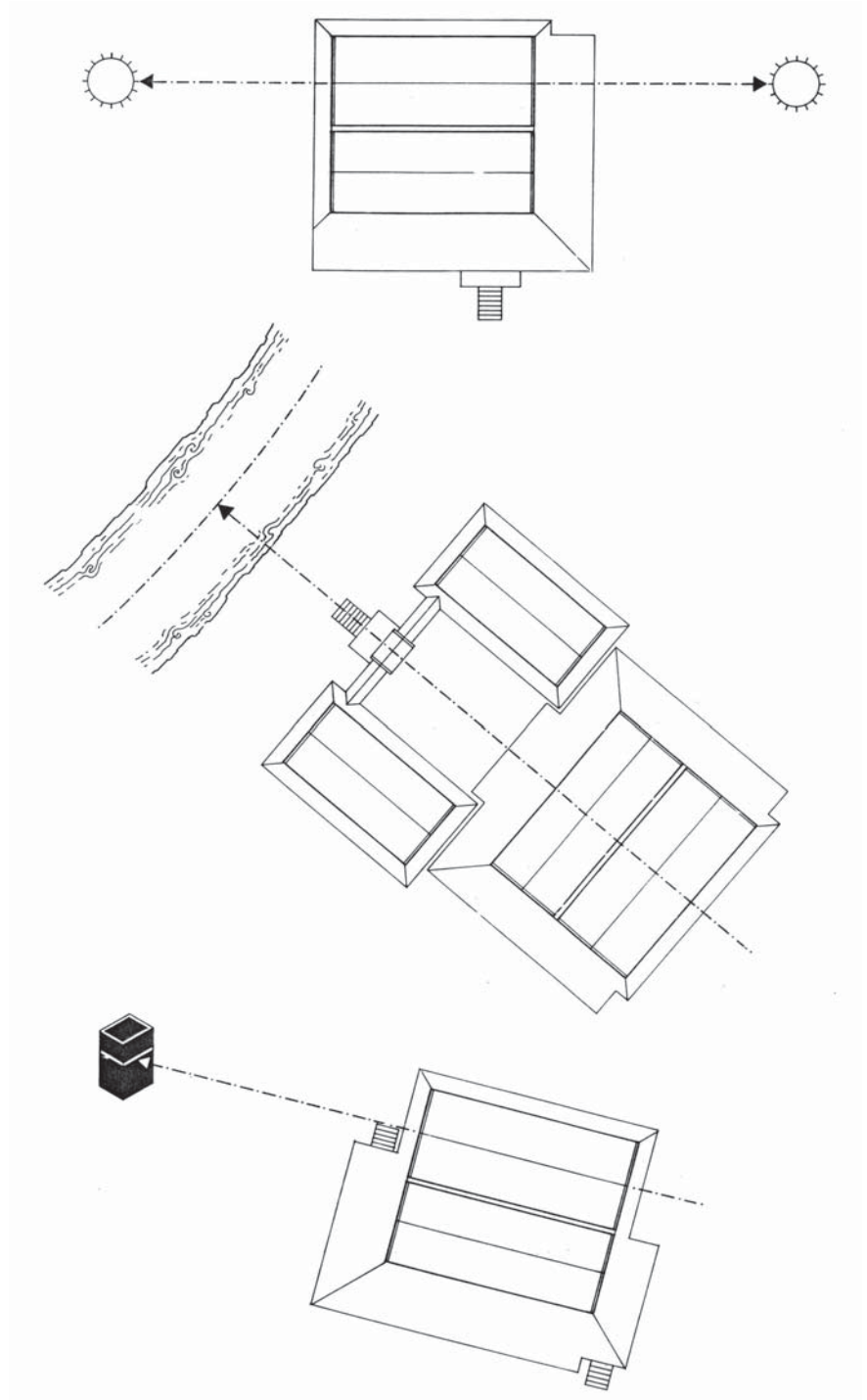

รูป 3 เรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์
มุสลิมบ้านท่าแร่

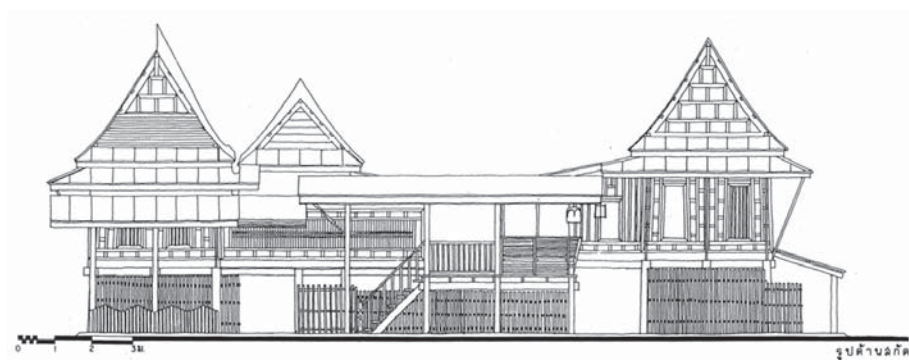
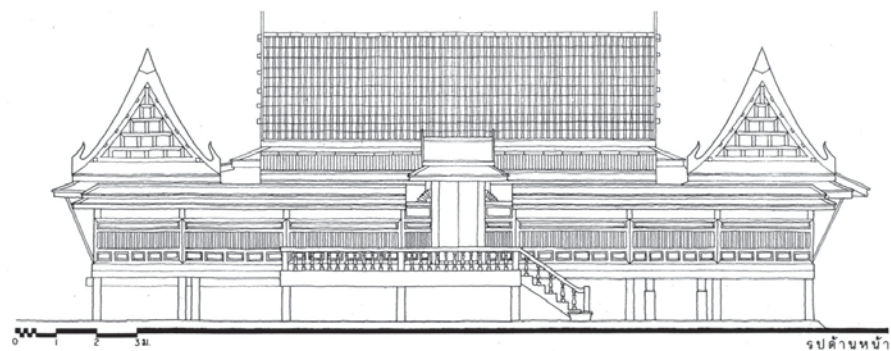
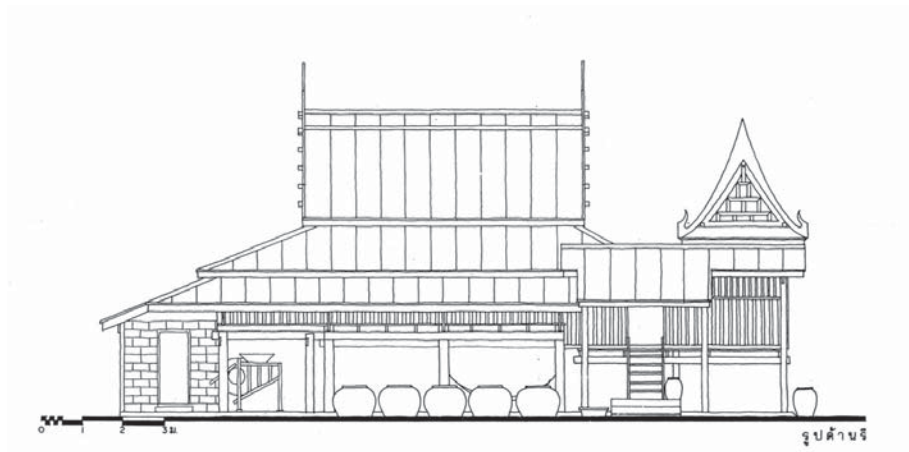
ความเป็นหลังคาจั่วทรงจอมแหอันสูงชันไว้เฉพาะเรือนประธาน ขณะที่หลังคาจั่วหน้าถูกลดความชันลงไปมาก จนไม่เข้าลักษณะทรงจอมแห กลายเป็นการสร้างเรือนไทยลักษณะใหม่ขึ้นมา ความโดดเด่นอีกประการหนึ่งในเรือนไทยของคนกลุ่มนี้ คือการประดับด้วยลวดลายไม้ที่มีลักษณะเฉพาะตน เพราะต้องอยู่ในขอบข่ายที่ศาสนานูมดี (เขต รัตนจรณะ และคณะ, 2537: 60 อ้างถึง นันทา, 2525) การนับถือพระเจ้าองค์เดียวโดยที่พระองค์ไม่เคยปรากฏกายให้ใครเห็น เป็นที่มาของการห้ามประดับประดาด้วยรูปคนหรือสิ่งมีชีวิตอื่นใด ทำให้ลวดลายประดับได้รับการประดิษฐ์เป็นลายเครือเถา ลายเรขาคณิต ลายอักษรภาพ ซึ่งมีให้เห็นทั้งส่วนที่เป็นลูกกระเบียง ช่องลม เหนือฝา รวมทั้งหน้าจั่ว

การเปรียบเทียบเรือนไทยของคนสามกลุ่ม

ด้านทิศทางเรือน เห็นได้ชัดว่าต่างกลุ่มต่างมีวิธีการวางไม่เหมือนกัน คนไทยนั้นวางทิศทางเรือนโดยอิงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ คือดวงตะวัน หรืออาจอิงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง คือเรือนที่ปลูกไว้ก่อน ตามความเชื่อว่า หากทำอะไรขวาง ไม่ว่าจะขวางดวงตะวันหรือขวางเรือนของเพื่อนบ้านจะเกิดเหตุร้ายขึ้น ขณะที่เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนวางอิงสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยวางหันด้านหน้าเข้าหาลำน้ำ ด้วยถือว่าน้ำเป็นสิ่งมงคลตามหลักฮวงจุ้ย ส่วนเรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมวางอิงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้าง คือบ้านของพระเจ้า โดยมีหินคำที่ประดิษฐาน ณ มัสยิดอัล-ฮะรอม นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบียเป็นสัญลักษณ์

รูป 4 เปรียบเทียบทิศทางเรือน
บน: เรือนของคนไทยพื้นถิ่นวางตามตะวัน
กลาง: เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนวาง
หันหน้าไปทางแม่น้ำ
ล่าง: เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิม
วางแนวสันหลังคาไปทางหินดำ

รูป 5 เปรียบเทียบรูปด้านหน้า
บน: เรือนของคนไทยพื้นถิ่น
กลาง: เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีน
ล่าง: เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิม

รูป 6 เปรียบเทียบภายในเรือน
บน: เรือนของคนไทยพื้นถิ่น
กลาง: เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนใน
วันตรุษจีน
ล่าง: เรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมซึ่ง
ปราศจากรูปบุคคลประดับ

ด้านการวางผังเรือน เรือนของคนไทยละเว้นการจัดผังแบบสมมาตรอย่างเด็ดขาด ตามคติการไม่ทำเรือนเลียนแบบวัดหรือศาลบูชา สำหรับเรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนนั้น ตรงกันข้าม เน้นการจัดผังแบบสมมาตรตามหลักฮวงจุ้ยซึ่งถือว่าการมีคูคือซ้าย-ขวาแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ผังเรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมเป็นแบบสมมาตรเช่นเดียวกับเรือนของคนไทย แต่เรือนของคนกลุ่มหลังนี้ก็มีความแตกต่าง ในประการที่พื้นที่เฉลี่ยส่วนหน้ามีน้อยเป็นพื้นที่ของฝ่ายชาย และพื้นที่ครัวซึ่งอยู่ด้านหลังมีน้อยเป็นพื้นที่ของฝ่ายหญิง ตามคติการแบ่งแยกพื้นที่ทางเพศในวัฒนธรรมมุสลิม

ด้านรูปลักษณะเรือน เรือนไทยเป็นเรือนใต้ถุนโล่ง เพราะพื้นที่ใช้สอยหลักถูกยกขึ้นไว้บนเรือน ลักษณะเช่นนี้ยังคงปรากฏในเรือนของคนทั้งสามกลุ่ม ยกเว้นเรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนมักกั้นฝาใต้ถุนบางส่วนเป็นห้องเพื่อใช้เก็บของ เรียกกันว่า “ใต้ถุนคุก” ตามความหมายเดิมที่ใช้เป็นที่กักขังคนผิด นอกจากนี้เรือนของคนกลุ่มนี้ยังมีลักษณะแตกต่าง อันเป็นผลจากการจัดผังแบบสมมาตร ก่อให้เกิดลักษณะซ้าย-ขวาเหมือนกัน โดยเฉพาะเมื่อมองจากด้านหน้า ลักษณะเช่นนี้ไม่มีปรากฏในเรือนไทยของคนกลุ่มใดในเมืองเพชรบุรี

ด้านงานประดับตกแต่ง เรือนของคนไทยทั่วไปเน้นการประดับด้วยลวดลายไม้แกะสลักด้วยถือคติไม่ทำเทียบเทียมเรือนของชนชั้นสูง หากแต่คนกลุ่มชาติพันธุ์จีนและมุสลิมไม่ได้ถือคติดังกล่าว ตรงกันข้ามชนทั้งสองกลุ่มนิยมประดับเรือนด้วยลวดลายไม้แกะสลักอย่างกว้างขวาง ลวดลายประดับในเรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์จีนมุ่งสื่อความหมายมงคลเป็นหลัก ขณะที่ลวดลายประดับในเรือนของคนกลุ่มชาติพันธุ์มุสลิมอยู่ภายใต้กรอบที่ศาสนานูมดี เป็นลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยปราศจากรูปสิ่งมีชีวิตใดๆ แทรกปน

บทสรุป

สรุปแล้วเรือนไทยในเมืองเพชรบุรีไม่ได้จำกัดเฉพาะเป็นที่อยู่อาศัยของคนไทยเท่านั้น คนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งเป็นคนหม่น้อยต่างรับเอาเรือนไทยไปปลูกเป็นที่อยู่อาศัยของตน อันเป็นกระบวนการรับความเป็นไทยเพื่อปรับตัวเข้าสู่บริบทใหญ่ (อมรา พงศาพิชญ์, 2547) การมีที่อยู่อาศัยแบบเรือนไทยเป็นการแสดงออกถึงความเป็นไทยอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม เรือนไทยของคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นได้รับการปรับให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมโดยเฉพาะความเชื่อที่แตกต่างไปจากคนไทย ก่อเกิดเป็นเรือนไทยที่มีอัตลักษณ์เฉพาะคนกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งๆ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการสร้างเรือนไทยแบบแผนใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เหมือนเรือนของคนหม่นมากและลักษณะที่แตกต่างออกไป จึงกล่าวได้ว่า เรือนไทยเมืองเพชรบุรีไม่ได้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมีแบบแผนเดียว หากแต่มีความหลากหลายนั่นเอง

บรรณานุกรม

- เขต รัตนจรณะ และคณะ. 2537. เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ปัตตานี: สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. อ้างถึง นันทาโรจนอุดมศาสตร์. 2525. รายงานการวิจัยเรื่อง ลวดลายตกแต่งบ้านชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดภาคใต้. ยะลา: สหการพิมพ์.
- จิตรา ก่อนันทเกียรติ. 2546. **อลังการจีนศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: จิตรา.
- ฉลอง ทิพย์ยอและ. ชาวบ้านในพัฒนา ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์ 15 กุมภาพันธ์ 2551.
- ชัยพร บุญวานิช. ชาวบ้านแหลม ตำบลบ้านแหลม อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์ 11 ธันวาคม 2551.
- ฤทัย ใจจรรักษ์. 2539. **เรือนไทยเดิม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วินัย คงเจริญยิ่ง. 2546. **หลักฮวงจุ้ย**. กรุงเทพมหานคร: สารสาร มาร์เก็ตติ้ง.
- วิไลรัตน์ ยิ่งรอด, และ ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา. 2547. “หลากหลายสถาปัตยกรรมของคนเพชร.” ใน สุตารา สุขฉายา. (บรรณาธิการ). **เพชรบุรี**. กรุงเทพมหานคร: สารคดี, หน้า 109-127.
- สมนึก ม่วงมัน. ชาวบ้านป่าขวาง ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์ 22 ธันวาคม 2550.
- สงว เทศสารี. อดีตช่างปลูกเรือนไทยชาวบ้านโพธิ์กร ตำบลท่าช้าง อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2551.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. 2548. **วัฒนธรรมในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนูรัตน์ วัฒนาวาศ์สว่าง. 2547. “งานช่าง งานฝีมือ เมืองพริบพลี.” ใน สุตารา สุขฉายา. (บรรณาธิการ). **เพชรบุรี**. กรุงเทพมหานคร: สารคดี, หน้า 152-175.
- Knapp, R. G. 1989. **China's Vernacular Architecture: House Form and Culture**. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Noble, A. G. 2007. **Traditional Buildings: A Global Survey of Structural Forms and Cultural Functions**. London: I.B. Tauris.
- Rapoport, A. 1969. **House Form and Culture**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-hall.

